

”Jag tycker om sånde hundar”

En kvalitativ undersökning om vilka effekter
hundunderstödd socialpedagogisk verksamhet inom
småbarnspedagogiken för med sig

Josefine Rajamäki

Examensarbete för socionom (YH)-examen

Socionom

Vasa 2023

EXAMENSARBETE

Författare: Josefine Rajamäki

Utbildning och ort: Socionom (YH), Vasa

Inriktning: Småbarnspedagogik

Handledare: Carita Blomström

Titel: "Jag tycker om sånde hundar"

- En kvalitativ undersökning om vilka effekter hundunderstödd socialpedagogisk verksamhet inom småbarnspedagogiken för med sig

Datum: 30.4.2023 Sidantal: 39

Bilagor: 0

Abstrakt

Syftet med min undersökning är att undersöka på vilket sätt socialpedagogisk hundunderstödd verksamhet inom småbarnspedagogiken kan påverka sociala relationer, gruppdynamik, empati samt motivation. Övriga frågeställningar jag tar upp är vilka positiva effekter hunden har på både barngrupp och enskilda individer samt vilka arbetsätt som används för att stödja barnens sociala och emotionella färdigheter.

Studien utfördes som kvalitativ öppen observation på ett daghem. Därmed fick jag under tre tillfällen följa med hundföraren i hans jobb med en daghemsgrupp. Resultatet visade att hundens närvaro påverkar sociala relationer, gruppdynamik, empati och motivation hos barnen. Iallafall så länge hunden är närvarande. Men för att få en inverkan även då hunden inte är med borde man utveckla verksamheten ytterligare.

Språk: Svenska

Nyckelord: Hundunderstödd verksamhet, social tjänstehund, småbarnspedagogik, sociala- och emotionella färdigheter, fadderhund, socialpedagogik

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Josefine Rajamäki

Koulutus ja paikkakunta: Socionomi (AMK), Vaasa

Suuntautumisvaihtoehto: Varhaiskasvatuspedagogiikka

Ohjaajat: Carita Blomström

Nimike: ” Pidän tuollaisista koirista”

- Kvalitatiivinen tutkimus koirien tukeman sosiaalipedagogisen toiminnan vaikutuksista varhaiskasvatuksessa

Päivämäärä: 30.4.2023 Sivumäärä:39

Liitteet:0

Tiivistelmä

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, miten sosiaalipedagoginen koira-avusteinen toiminta varhaiskasvatuksessa voi vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin, ryhmädynamiikkaan, empatiaan ja motivaatioon. Muita kysymyksiä, joita käsittelemme ovat millaisia positiivisia vaikutuksia koiralla on sekä lapsiryhmään että yksilöihin ja millaisilla työmenetelmillä lasten sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja tuetaan.

Tekemäni tutkimus on kvalitatiivinen avoin havainnointi päiväkodissa. Tämä tarkoitti sitä, että sain kolme kertaa olla mukana koiranohjaajan työssä päiväkotiryhmän kanssa. Tulokset osoittivat, että koiran läsnäolo vaikuttaa lasten sosiaalisiin suhteisiin, ryhmädynamiikkaan, empatiaan ja motivaatioon. Ainakin niin kauan kuin koira on mukana. Mutta jotta vaikutus olisi mahdollista myös silloin, kun koira ei ole paikalla, toimintaa olisi kehitettävä vielä lisää.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Koira-avusteinen toiminta, sosiaalinen palveluskoira, varhaiskasvatus, sosiaaliset ja emotionaaliset taidot, ohjaajakoira, sosiaalipedagogiikka

BACHELOR'S THESIS

Author: Josefine Rajamäki

Degree Programme: Degree Program in Social Service, Vaasa

Specialisation: Primary teaching

Supervisors: Carita Blomström

Title: "I like dogs like that"

- A qualitative study on the effects of dog-supported social pedagogical activities in early childhood education and care

Date: 30.4.2023 Number of pages:39

Appendices:0

Abstract

The purpose of my research was to investigate how social pedagogical dog assisted activities in early childhood education can affect social relationships, group dynamics, empathy and motivation. Other questions I address are what positive effects the dog has on both the group of children and individuals and what working methods are used to support the children's social and emotional skills.

The study I have done is a qualitative open observation at a kindergarten. This meant that on three occasions I was able to accompany the dog handler in their work with a daycare group. The results showed that the dog's presence affects social relationships, group dynamics, empathy and motivation of the children. At least if the dog is present. But to have an impact even when the dog is not present, the activity should be developed further.

Language: Swedish

Key words: Dog assisted activities, social service dog, early childhood education, social and emotional skills, foster dog, social pedagogy

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Syfte och frågeställningar	2
3	Sociala och emotionella färdigheter	3
3.1	Sociala relationer	4
3.1.1	Konflikthantering	5
3.2	Gruppdynamik	6
3.2.1	Mobbning	7
3.3	Empati	7
3.4	Motivation	8
3.4.1	Att processa information	9
3.5	Att motivera småbarn	10
4	Socialpedagogik	11
4.1	Varför arbeta socialpedagogiskt?	12
5	Varför använda hunden?	12
5.1	Relevans för arbetet inom småbarnspedagogiken	13
5.2	Hälsoeffekter	14
6	Hunden och människans långa historia	15
7	Den sociala tjänstehunden	16
7.1	Fadderhunden	17
7.2	Risker	18
8	Sammanfattning av den teoretiska ramen	20
9	Genomförande av undersökningen	20
9.1	Val av metod	20
9.2	Etik och sekretess	22
9.3	Undersökningsgrupp	22
9.4	Analysmetod	23
10	Redovisning av resultat	23
10.1	Sociala relationer	24
10.2	Gruppdynamik	25
10.3	Empati	27
10.4	Motivation	29
10.5	Andra positiva effekter	30
10.6	Arbetsätt	31
10.7	Utmaningar	33
11	Slutdiskussion och kritisk granskning	34

12	Litteraturförteckning	38

1 Inledning

I mitt examensarbete vill jag lyfta fram det växande arbetet med sociala tjänstehundar inom specifikt småbarnspedagogiken. Jag vill lyfta fram hur man i nuläget jobbar med småbarn samt den positiva inverkan det har på barnen. Djurassisterad terapi är en metod som under de senaste årtiondena har fått mycket stöd och blivit populärare. Det har blivit bevisat att djurens närvaro minskar blodtrycket, pulsen och stressnivåer samt att de ökar patienternas emotionella välmående och sociala interaktionen. Det ökar de motoriska färdigheterna. Det förbättrar koncentrationen och självförtroendet samtidigt som det minskar på ångest och ensamhet. Det stödjer språket och minnet. Närvaron av djur ökar motivationen och viljan att gå med i sociala aktiviteter. (Dimitrijevic, 2009, s. 237) Det finns med andra ord många fördelar med att jobba med djur, många som skulle gynna barn redan från en ung ålder.

Empati innebär att vi lever oss in i en annan person och försöker se världen från deras synvinkel. "Gå i deras skor". Sympati innebär att känna det någon annan känner att ha medkänsla, vilket ofta gör att man vill ge tröst, beröm och uppmuntran. (Kinge, 2016, s. 95) För att kunna ha sociala relationer, bör man besitta en någorlunda social kompetens. Det kan beskrivas som förmågan att leka ömsesidiga komplementära lekar med andra barn. Att kunna ge och ta. Förmågan att skaffa vänner och upprätthålla vänskapsrelationen. (Michélsen, 2005, s. 29) Barnens känslor är starkt kopplade till de sociala relationerna de har med sina vänner i barngruppen. Därför är vår uppgift som vuxna att på ett finkänsligt sätt stöda och vägleda barnen i deras sociala relationer. (Stoor-Grenner & Kirves, 2010, s. 52) Motivation kan beskrivas som att ha en positiv inställning till sitt lärande och att delta i aktiviteter i daghemsgruppen. Även att vara positiv till vad man är kapabel till och framtida framgångar hör till en god motivation. (Patrick, Mantzicopoulos, Samarapungavan, & F.French, 2008, s. 122)

Med hjälp av teorin kan man konstatera att flera av de färdigheter man vill att barn ska ha kan enligt forskning stärkas med hjälp av djurassisterade aktiviteter som till exempel med en hund. Människan och hunden har en lång historia tillsammans, det är för ca 100 000 år sedan människans och vargens vägar korsades för första gången. När den första hunden uppstod är forskare oense om. Var det för 100 000 år sedan eller för 15 000 år sedan? Efter

det började hunden användas för bland annat jakt och människan började styra vem som ska få valpar (Jensen, 2021, ss. 5–19)

Det finns många i vårt samhälle som kan berätta om betydelsen av sällskapsdjur. När det används medvetet, används oftast hunden på ett strukturerat pedagogiskt sätt som en del av en helhet. Socialt arbete med djur är värdefullt eftersom fokuset inte ligger på problem, fokuset ligger på ett gemensamt intresse gentemot djuret som är en oladdad betydelsefull pedagogisk agent som inte behöver kunna språket. Bara att få klappa hunden eller ta hand om den ger mycket. (Cederlund & Berglund, 2017, ss. 138–140)

Det är mycket att tänka på. Hurudan hund ska man välja, med vilka egenskaper? Hur man ska träna? De sociala tjänstehundarna behöver genomgå en utbildning för att få jobba med människor. (Karlberg & Eriksson, 2018, ss. 32) Dessutom behöver allergier, hygien och hundräddsla beaktas. Men det handlar ändå om att ta vara på de positiva effekterna hunden kan bidra med. Det är därför det finns regelverk de verksamhetssamma ska följa för att man ska kunna ta vara på de positiva effekterna under kontrollerade former. (Socialstyrelsen, 2014, ss. 9–11)

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med min undersökning är att undersöka på vilket sätt socialpedagogisk hundunderstödd verksamhet inom småbarnspedagogiken kan påverka sociala relationer, gruppdynamik, empati samt motivation.

Frågeställningar:

1. Vilka positiva effekter har hunden på barnen som individer och på hela barngruppen?
2. Vilka arbetssätt används för att stärka barnens sociala och emotionella färdigheter?

I min undersökning ville jag ta reda på vilka som är de socialpedagogiska arbetsätten som används inom den hundunderstödda verksamheten med småbarn. Undersökningen utfördes på ett daghem i Österbotten (Finland), på grund av praktiska skäl. Jag fick observera en hundförare med hennes sociala tjänstehund. Allt som allt fick jag observera under tre tillfällen, från att hon för första gången träffade barnen och påbörjar arbetet med hunden, till den tredje och sista gången hon var med just den gruppen, iallafall för den här gången. På detta vis kunde jag själv jämföra hur barnen agerar och reagerar på hundens närvaro första gången, andra gången och sista gången. Är det någon skillnad?

Personalen tillbringar varje dag med barnen och kan uppmärksamma skillnader som förekommer i barngruppen då hunden är med och då hunden inte är med, därför var det även ändamålsenligt att intervjua dem. Genom att genomföra forskningen på detta sätt ville jag få synliggjort barnens upplevelser av den hundunderstödda verksamheten. Samt hur barnens sociala och emotionella färdigheter utvecklats under verksamheten. Eftersom barn blir utmanande att intervjua blir det ett mera tillförlitligt resultat om jag intervjuar de vuxna. Vid vidare forskning kunde man även försöka på ett kreativt sätt intervjua barnen eller fokusera på vad personalen ska tänka på. Jag har dock valt att avgränsa mig till att undersöka barnens upplevelser för att inte arbetet ska bli för stort.

3 Sociala och emotionella färdigheter

Barns sociala och emotionella färdigheter kan definieras med hjälp av fem komponenter: självkontroll, självkänedom, social medvetenhet, förmåga att inleda sunda relationer och att kunna fatta beslut. Självkontroll innebär att barnet klarar av att hantera stress och impulser, reglera sina tankar, känslor och beteende i olika situationer. Samt att barnet har motivation att lära sig nya saker. Självkänedom handlar om att barnet kan känna igen sina egna känslor samt på vilket sätt de påverkar hens eget beteende. Barnet vet även om sina egna styrkor och svagheter, har en självsäkerhet och positiv inställning. Social medvetenhet går ut på att barnet kan förstå sociala normer och etik, barnet känner empati samt känner igen olika sorters resurser och möjligheter till stöd och hjälp som erbjuds av människor i deras omgivning. Förmåga att inleda och upprätthålla sunda relationer handlar om att barnet klarar av att ha en relation både med andra individer samt att fungera som en del i

en grupp. Barnet kan be om hjälp själv, men också samarbeta och lösa konflikter på ett positivt sätt. Att kunna fatta beslut betyder att barnet kan fatta egna beslut om sitt eget beteende, i sociala situationer. Barnets beslut grundar sig på rådande normer och etiska aspekter, beslutet tar även hänsyn till andra människor. (Storbacka-Järvinen, 2021, ss. 5-6)

Studier visar även att djur-assisterade aktiviteter förbättrar sociala och emotionella färdigheter hos barn med diagnosen autism. Barnen betedde sig i högre grad på vuxet sätt och hade ökade sociala beteenden samt bättre känsloreglering och uttryckande av känslor. (Grigore & Bazgan, 2017, s. 237)

När det gäller att stödja och träna på barnens sociala och emotionella färdigheter har personalen en central roll. Bland annat är det viktigt att barnen får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord på sina känslor. Men det är även viktigt att få uttrycka och reglera sina känslor. Allt detta stödjer de emotionella färdigheterna. (Utbildningsstyrelsen, 2022, ss. 34, 27) Man kan även konstatera att fenomenen sociala relationer, gruppdynamik, empati och motivation ingår i de sociala och emotionella färdigheterna. I följande kapitel redogörs för dessa färdigheter.

3.1 Sociala relationer

En värdefull förmåga är att kunna skapa och upprätthålla goda relationer. Det är en av förutsättningarna för att känna sig trygg samt för att må och fungera bra. Att kunna umgås med andra människor på ett framgångsrikt sätt gör även livet roligare och rikare. Vissa barn föredrar att leka två och två medan andra barn gärna vill leka med flera andra barn. Men även åldern spelar roll, yngre barn klarar inte av att hålla lika många relationer aktiva som äldre barn. Barnen tränar på sin sociala kompetens genom leken. Äldre barn har komplicerade lekar, med många barn där kommunikationen är otroligt viktig. Yngre barn bekantar sig med ett annat barn. (Gottberg, 2017, s. 32) I en studie som gjordes på 20–30 månader gamla barn kunde man se att deras sätt att leka bestod av positiva handlingar som till exempel att ge saker åt den andra, göra en positiv ögonkontakt eller genom att uttrycka att de har samma åsikt med det andra barnet. Men även av negativa handlingar

som att kasta saker på den andra, ta en leksak av den andra samt knuffa bort det andra barnet. (Lahat, o.a., 2022, ss. 1, 4)

Utvecklingen av barnens sociala kompetens förväntas ske stegvis och enligt en viss ordningsföljd, den sker dock i olika takt för olika barn. Detta innebär att barn i samma ålder inte förväntas ha kommit precis lika långt i deras sociala utveckling. Ett socialt kompetent barn ska kunna ge och ta. Även förmågan att kunna leka låtsaslekar samt att kunna skapa och upprätthålla vänskapsrelationer hör till social kompetens. De socialt kompetenta barnen fortsätter vara socialt kompetenta och de mindre socialt kompetenta barnen fortsätter vara mindre socialt kompetenta. Forskning har visat att dessa skillnader kvarstår nio år senare. (Michélsen, 2005, s. 29)

Problem med de sociala relationerna man har som barn, anses utgöra en risk för psykologiska problem samt till och med kriminalitet, eftersom de följer med människan så länge. Därför är det oerhört viktigt att veta hur man kan förebygga och motverka avvisanden och aggressioner bland barnen redan när de är små. (Michélsen, 2005, s. 30)

Det som främjar de sociala relationerna är bland annat delaktighet. Att få vara delaktig utvecklar barnens förståelse för gemenskap, rättigheter, ansvar samt konsekvenstänkande. För delaktighetens skull är det viktigt att varje barn får en känsla av att bli sedd och hörd. Det är även viktigt för varje barn att få möjlighet att delta och påverka verksamheten eftersom det stärker barnens uppfattning om sig själva, deras självförtroende samt för att deras sociala färdigheter utvecklas genom detta. (Utbildningsstyrelsen, 2022, ss. 33, 29)

3.1.1 Konfliktantering

Relationer är inte nödvändigtvis dåliga för att man har konflikter eller bra om man inte har konflikter. Konflikter kan vara utmanande att ta sig igenom, men i en sund relation klarar man av dem. Därför är det viktigt att lära sig hur man ska handskas med dem redan i ett tidigt skede. Konflikter involverar ofta mycket känslor, vi behöver acceptera att både känslor och konflikter är en del av livet. För att hjälpa barnen utvecklas genom deras konflikter är det bra att sätta ord på deras känslor och upplevelser samt att hjälpa dem reflektera över situationerna. Genom det tränar de på sin kommunikativa förmåga, men de

tränar också på empati och självkänedom. (Gottberg, 2017, ss. 32-33) Det hör även till personalens uppgifter att på ett konstruktivt sätt tillsammans med barnen lära sig upptäcka och även lösa konflikter. (Utbildningsstyrelsen, 2022, s. 34)

3.2 Gruppdynamik

För att förstå gruppdynamik bör man ta i beaktande att en grupp består av flera olika individer, var och en av dessa individer bär en mängd grupper inom sig. Grupper försöker att tillsammans konstruera meningsfulla världsbilder. De är väldigt intressanta och betydelsefulla eftersom dessa bilder och föreställningar blir en utgångspunkt för gruppens agerande. Gruppen skapar en social miljö tillsammans där de kan bearbeta och uttrycka sina känslor, tankar samt fantasier, som väcks i deras uppgifter och problem som de möter i vardagen. Detta är en bra gruppdynamik. I en invaderande gruppdynamik kan det hända att man säger eller gör saker man i efterhand ångrar och skäms över. Man kan i en sådan dynamik till och med få känslan av att inte kunna tänka sina egna tankar eller inte tänka alls. (Svedberg, 2016, ss. 115-116) Det är därför gruppdynamiken, hur gruppmedlemmarna fungerar tillsammans är så viktig.

Varje kultur har osynliga regler för hur man ska uppföra sig och hur man får visa sina känslor. Genom att bryta mot dessa sociala koder hamnar man lätt utanför gemenskapen. (Svedberg, 2016, s. 119) Att ha en vän är dock något som påverkar barnets ställning i gruppen. Barn som är avvisade av gruppen men ändå har en vän har visat sig ha lättare att ta sig in i lekgruppen än avvisade barn som inte har någon vän i barngruppen. (Michélsen, 2005, s. 29)

Att iallafall i något skede av sitt liv få tillhöra en grupp är väldigt viktigt. Genom "vi" känslan skapas tillhörighet och trygghet. I de olika grupperna vi tillhör finns en längtan till glädje, kärlek och att bli förstådd. En mening med livet och känsla av sammanhang hör också hit. Ifall man inte hittar andra människor att spegla sig i och utvecklas med finns det risk för att den egna identiteten börjar vackla i ensamheten. Dock kan ju även grupper medföra smärtsamma erfarenheter med svek och grymhet. (Svedberg, 2016, ss. 98-99)

3.2.1 Mobbning

Mobbning är en gruppdynamisk företeelse, därför är det viktigt att nämna i detta sammanhang. Småbarnspedagogiken har ibland fått kritik för att fokus läggs mycket på utvecklingspsykologi och är för individcentrerad. Att stödja relationerna i gruppen och delaktigheten borde ses som en viktig del av det dagliga pedagogiska arbetet. Det är viktigt att ingripa då mobbning sker, men större vikt borde läggas på det mobbningsförebyggande arbetet. (Stoor-Grenner & Kirves, 2010, s. 47)

I det mobbningsförebyggande arbetet är respekt en viktig grundsten. Det är något som vi vuxna kan föregå med gott exempel med. Personalen inom arbetsgruppen kan föregå med gott exempel genom att visa ömsesidig respekt mot varandra och genom detta förmedla de värden som senare blir till en grund då barnen ska lära sig att uppskatta och ta hand om andra människor. (Stoor-Grenner & Kirves, 2010, s. 46)

Inom småbarnspedagogiken ska mobbning, våld och trakasserier inte tillåtas. Personalen ska i stället skydda barnen från dessa. Personalen ska värna om alla barns fysiska, psykiska och sociala trygghet. Det är viktigt att personalen känner igen mobbning så att de kan ingripa. Det mobbningsförebyggande arbetet är också en viktig del av småbarnspedagogiken. Detta ska ske medvetet och systematiskt. En av de viktigaste sakerna att göra i det mobbningsförebyggande arbetet är att stödja barnens kamratrelationer samt hela gemenskapens välbefinnande. Ifall det förekommer mobbning, våld eller trakasserier ska personalen ta upp detta med barnens vårdnadshavare och tillsammans lösa situationen. (Utbildningsstyrelsen, 2022, s. 34)

3.3 Empati

Ordet empati kommer från grekiskan och skulle kunna översättas till "inkännande". Då man känner empati lever man sig in i den andra människans situation och försöker se saker ur deras perspektiv. Det betyder inte samma sak som sympati, då man känner med personen via egna erfarenheter. I sympatin är det lätt att ens egna känslor tar över och man ser förbi

den andra personens behov. (Kinge, 2016, ss. 95-96) Vi kan dock inte alltid förstå varför någon agerar eller känner som hen gör. Därför är det viktigt att om man inte förstår så att åtminstone respektera andras känslor. Men målet är ändå att kunna uppfatta, tolka och förstå andras känslor. En del barn kan ha svårt att läsa av andra, och behöver få hjälp med det. I de allra flesta fallen går det att träna upp förmågan. (Gottberg, 2017, s. 29)

Det finns olika sorter av empati. Affektiv empati innefattar att känna vad andra känner, till exempel om någon skadar sig fysiskt så kan man få en automatisk känsla av obehag. Kognitiv empati kan beskrivas som att förstå vad den andre känner, man förstår den andra personens smärta. Empatisk precision innebär att förstå och vara medveten om att det är den andra personen som har ont inte en själv. Empatisk omtanke betyder att besvara andra med medkänsla (sympati), man värdesätter den andres smärta och vill lindra den. (Gottberg, 2017, ss. 29-30)

Barns syn på djur är en viktig faktor i utvecklandet av empati. Den utvecklas tidigt av anhörigas attityder gentemot andra levande varelser samt hur de behandlar djur. I hem där djur misshandlas tar även barnet skada genom att barnet riskerar att få en positiv syn på våldsanvändning. Detta i sin tur leder till en dålig empatisk utveckling där barnets förmåga till att känna empati för ett offer minskar. För att empatin ska utvecklas krävs rätt förutsättningar. Utvecklingen av empati hänger ihop med hur moraltänkande utvecklas hos människor, moral är därmed starkt sammankopplat med empati. Barn har ofta ett intresse för djur, vilket gör pedagogiskt arbete med djur till en lämplig utgångspunkt. Internationella studier visar även att barn som kommer i kontakt med djur i skolan på ett förstående sätt eller har djur i hemmet, i högre grad utvecklar empati både mot djur och människor. (Simeonsdotter Svensson, 2012, ss. 2-5)

3.4 Motivation

Till en början bör man skilja på inre och yttre motivation. Ett beteende baserat på inre motivation är ett självvalt beteende, det uppstår när man finner det man lär sig intressant, roligt och tillfredsställande. Känslan av glädje och tillfredsställelse ligger i själva aktiviteten,

det är även då man lär sig bäst. Det vill säga man är intresserad, engagerad och fascinerad av själva aktiviteten. (Skaalvik & Skaalvik, 2016, s. 57)

Ett beteende baserat på yttre motivation, görs för att få en belöning. Man kan även dela upp den yttre motivationen i två olika sorter. Kontrollerad yttre motivation innebär att man inte har något val, att man känner sig tvingad att utföra en uppgift. Man kan till exempel få ett straff om man inte gör den eller så arbetar man för rädsla för att misslyckas. En autonom yttre motivation innebär att personen lägger ett värde i uppgiften och att den bör bli gjord på ett bra sätt. Personen anammar till exempel skolans värderingar och utför uppgifter eftersom hen anser det vara viktigt att lära sig olika ämnen. (Skaalvik & Skaalvik, 2016, s. 58)

Det är med andra ord den inre motivationen vi vill locka fram hos våra klienter. Vi vill att de ska känna glädje av att lära sig och vara engagerade samt intresserade, men det är ingen realistisk bild. Alla människor kan inte känna den passionen för alla ämnen. Därför om personen inte har en inre motivation kan det vara värt att försöka få fram en autonom yttre motivation. (Skaalvik & Skaalvik, 2016, ss. 58-59)

3.4.1 Att processa information

Det finns även en teori som då man pratar om motivation skiljer på två olika sätt man processar information. Erfarenhetssystem och verbalt-symboliskt system refererar till implicita erfarenhetsfunktioner och explicita kognitiva funktioner. Om man processar information enligt erfarenhetssystemet gör man det direkt. Till exempel genom ljud, luktsinne, att röra i saker det vill säga genom en övergripande sensorisk input. Medan om man processar information genom verbalt-symboliskt system görs det genom ord och symboler. Implicita erfarenhetsfunktioner baseras på upplevelser, implicit minne, som är nära anslutna till känslor och motiv. Dessa är inte nödvändigtvis medvetna. Explicita kognitiva funktioner är verbalt och medvetet representerade, där används digital kommunikation och analytiskt, rationellt tänkande. Då man interagerar med djur är det främst det implicita erfarenhetssystemet som är involverat medan det explicita kognitiva funktionerna är mindre viktiga. Detta händer eftersom det ofta är icke-verbal

kommunikation som sker mellan djur och människa, till skillnad från kommunikation mellan människa och människa då det explicita kognitiva systemet oftast dominerar. (Beetz, 2017, ss. 141-142)

Detta innebär att det blir en bättre balans då både djur och människor är involverade eftersom båda systemen används, och därmed emotionaliseras och motiveras klienterna mera. Detta kan påverka en hälsosam utveckling positivt speciellt i sociala och emotionella domän. Därför kan även speciellt barn med specialbehov ha nytta av djur eftersom deras implicita erfarenhetssystem ofta dominerar. (Beetz, 2017, s. 142)

3.5 Att motivera småbarn

Småbarnspedagogiken ska arbeta på ett mångsidigt sätt. Det är barnens ålder, behov, förutsättningar, intressen samt småbarnspedagogikens uppdrag och mål som styr vilket arbetssätt som väljs. Barn lär sig genom aktiverande arbetssätt, exempel på dessa är lek i olika form, utforskande, fysisk aktivitet samt att uppleva och uttrycka konst. Dessa arbetssätt främjar kreativitet och delaktighet. Personalen bör uppmuntra barnen att testa på, fråga och fundera. Tillsammans kan man dra slutsatser och lösa problem. Det är även viktigt att personalen handleder barnen att pröva på de olika arbetssätten både ensamma och i grupp. (Utbildningsstyrelsen, 2022, s. 41)

Barnen ska ha möjlighet att delta i planeringen samt val av arbetssätt. Variation i valen av arbetssätt ger varje barn möjlighet att få uppleva att de lyckas. För att intressera och inspirera barnen att lära sig mer ska deras verksamhet vara målinriktad och på en passande utmanande nivå. (Utbildningsstyrelsen, 2022, ss. 23, 44)

Då barn förstår på vilket sätt ett motiv och produkten av något man gjort hänger ihop med barnets händelser i livet, kan barnet bli mer motiverat att utföra en uppgift noggrant. Barn som inte förstår varför de ska göra något, vad poängen är gör ofta uppgifter snabbt och slarvigt för att få göra något roligare. (Neverovich, 2020, s. 97)

4 Socialpedagogik

Uppgiften det pedagogiska sociala arbetet har kan beskrivas som att "hjälpa den enskilde finna sin väg". En individuell väg, specifikt utformad för just denna person, men som ändå inte blir för påfrestande för omgivningen och den enskilde personen. Till den pedagogiske utmaningen här hör att få individen att förstå när hen har beteende som är så normavvikande att hen riskerar att hamna utanför olika gemenskaper. Detta är en av de viktiga sakerna en människa behöver vara medveten om för att leva ett acceptabelt vardagsliv. (Cederlund & Berglund, 2017, ss. 12-13) Socialpedagogiken vill med andra ord hjälpa till att integrera grupper av utstötta och avvikande individer i samhället. (Madsen, 2001, s. 18)

Utgångspunkter man kan ha bakom örat för att få en fungerande vardag är kvalifikation, gemenskap, delaktighet och meningsfullhet. Kvalifikation kan beskrivas som att ha vissa kunskaper och kompetenser som är nödvändiga för att både uppleva själv, och upplevas som delaktig i samhällets olika gemenskaper av andra personer. Gemenskap syftar på att uppleva en tillhörighet till de olika gemenskaperna samt på att som individ ha en subjektiv upplevelse av att vara delaktig. Olika gemenskaper kan till exempel vara arbetskamrater, familj, föreningar eller vänner. Delaktighet i olika gemenskaper förknippas ofta med relationer som vi fysiskt ser och påverkar. Men i det stora hela handlar det om hur människor uppfattas av andra människor samt hur detta påverkar personers individuella utveckling. Meningsfullhet avser hur individen värderar att påbörja en förändring av hens livssituation. Men det kan även beskrivas som vad individen har för förutsättning till motivation. (Cederlund & Berglund, 2017, ss. 13-14)

Syftet med det socialpedagogiska arbetet är att underlätta och erbjuda klienten möjlighet att förstärka sin kompetens i vardagsituationer. För att kunna genomföra detta krävs en noggrann planering, ett genomtänkt utförande samt uppföljning av hur klientens situation kan användas. (Cederlund & Berglund, 2017, s. 20) Det är med andra ord inte endast en process där individen inkluderas i en gemenskap utan även en process där individen får utveckla sina kompetenser och sin identitet. (Madsen, 2001, s. 21)

4.1 Varför arbeta socialpedagogiskt?

Lärandet är inte begränsat till någon viss ålder eller till bestämda situationer, trots att ordet pedagogik historiskt sett ofta förknippats med kyrkan och undervisningen. Kunskap är mera än att kunna ett visst antal ämnen eller vara kvalificerad för ett arbete. För att få ta del av de olika gemenskaperna i vårt samhälle ställs allt högre krav på oss. Medborgaren ska själv kunna ta reda på lagar och regler via ett digitalt verktyg, och där kunna hitta rätt information på rätt språk. Man ska kunna regler och normer för vad som förväntas vid matsituationer, anställningsintervjuer, bussar och så vidare. Om man byter arbete eller bransch ska man kunna uttrycka sig med nya ord och avläsa nya sociala koder, man ska veta när det är lämpligt att kommentera och vilket kroppsspråk som ska användas. Det finns med andra ord många saker att lära sig utanför skolans väggar. (Cederlund & Berglund, 2017, ss. 108-111)

För en del personer är det lätt att lära sig dessa saker, men som med allt annat har en del individer svårare att lära sig dessa saker. Därför vill socialpedagogiken studera vilka hinder det finns för att uppnå delaktighet samt på vilket sätt man kan förmedla detta till personer som står utanför gemenskapen och hjälpa dem bli delaktiga. Det som är utmärkande för den pedagogiska delen i just socialt arbete är att man lägger vikten på hur förändringen kan utföras för att det ska bli som ett stöd för den det gäller. (Cederlund & Berglund, 2017, s. 111)

5 Varför använda hunden?

Till det socialpedagogiska förhållningssättet hör att undvika problemfixering och i stället fokusera på vilka styrkor man kan stärka. Därför vill man på professionella villkor förstärka och ge utrymme för de positiva läroprocesserna. På detta sätt vill man att människorna ska ha en bättre beredskap för att hantera svåra livssituationer. (Cederlund & Berglund, 2017, ss. 18-19) Det är även en av anledningarna till att socialpedagogiskt arbete med djur blir en bra kombination. Det är det gemensamma intresset gentemot till exempel hunden som blir fokus, inte problemen. (Cederlund & Berglund, 2017, s. 139)

Närheten till djuret kan vara en bidragande faktor till att en del människor hittar sitt lugn och en betydelsefull uppgift. Djuret har inget intresse i att döma och är ärliga. Hunden har inga fördomar eller baktankar. Kontakten till hunden och aktiviteterna med hunden, knyts naturligt ihop med vardagens mening och dagarna får en struktur. Att klappa hunden är också hälsobefrämjande, reducerar stress och ger en känsla av tillit och lugn. (Cederlund & Berglund, 2017, ss. 138-139)

Vi använder hunden för jakt, sällskap, rekreation, vakt, sport och friluftsliv, de letar upp försvunna personer samt sanerar minfält. Det är svårt att tänka sig hur ett mänskligt liv skulle se ut utan hundar. Hunden är tillsammans med människan jordens mest utspridda däggdjur, finns det människor där så finns det hundar där. Och hunden har funnits med oss långt innan vi skapade de samhällen vi har idag, ända sedan vi var jägare och samlare. Hundarna är en del av vår historia, vår nutid och alldeles integrerade i våra samhällen och liv. (Jensen, 2021, s. 5)

5.1 Relevans för arbetet inom småbarnspedagogiken

Många gånger kan barn relatera till en hund på ett sätt som inte ens föräldrar eller syskon kan, speciellt barn med specialbehov. En del barn med autism kan på ett bättre sätt kommunicera med en hund och behandla den som en vän. Även barn med ADHD eller andra problem med koncentrationen kan ha hjälp av att få till exempel läsa för hunden. Men hundens närvaro kan faktiskt vara till fördel för alla barn eftersom den kan erbjuda social närvaro, kärlek och stabilitet. Forskning har även visat att hundens förmåga att nå igenom olika spärrar många gånger utklassar även den mest avancerade psykiatrin. Man skulle kunna tänka sig att det är den mångtusenåriga historien med hundarna som har gjort oss emotionellt oskiljaktiga från hunden. (Jensen, 2021, s. 203)

I följande stycke kommer jag berätta om några av effekterna den sociala tjänstehunden har på människor som blivit återberättade, vilka är relevanta för småbarnspedagogiken. Bland dem är ökad vilja att interagera med personal, ökad motivation till att utmana rädslor, ökat mod, ökad social förmåga, ökad känsla av social gemenskap, ökat känslan av tillit, stärkt sammanhållning och samarbete i grupp, motiverat till delaktighet i gruppaktiviteter, ökad

koncentrationsförmåga, ökat självförtroende och självkänsla, minskad ångest och oro, hjälpt till att träna tal, läsning, utökat ordförråd, förbättrad uppfattning om storlek, form och färg, skapat inre och yttre motivation, förbättrat sömnvanor, utvecklat empati, ökat tryggheten i annars oroliga situationer, stött personen att känna igen sina känslor, hur och var de sitter i kroppen samt hjälpt personen att lära känna sin kropp. (Karlberg & Eriksson, 2018, ss. 24-25)

Dessa effekter kan jämföras med vad som står i Lagen om småbarnspedagogik (2018/540) §3 om syftet med småbarnspedagogiken. Här nämns att verksamheten ska utföras på ett sätt som respekterar barnet för att växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogiken ska fungera. Man ska främja barnets förmåga till delaktighet i kamratgruppen, utveckla barnets förmåga till samverkan och växelverkan samt vägleda barnet mot ett hållbart handlingsätt, etiskt ansvarstagande och respekt för andra människor och samhällsmedlemskap. Man ska även ge barnet möjlighet till positiva upplevelser av lärande med hjälp av en mångsidig pedagogisk verksamhet. Ett till syfte som nämns är att främja hälsa, välbefinnande, lärande och uppväxt. Kort sagt främja barnets helhetsmässiga välbefinnande.

5.2 Hälsoeffekter

Hunden har visats ha många positiva effekter på människors hälsa. Hunden främjar motion och social kontakt. Andra påvisade hälsoeffekter är minskad stress, ökad harmoni och känslomässig närhet. Att växa upp med hund eller katt förebygger även risken att utveckla astma och allergier. (Jensen, 2021, ss. 201-202)

Hunden varken dömer eller kritiserar i stället ger den en känsla av intensiv lojalitet och av att vara betydelsefull. Beröring och smekningar är väldigt viktiga både för människa och djur, detta för en optimal fysisk, känslomässig och mental utveckling. Att smeka sin hund sänker både hjärtfrekvens och blodtryck hos människa och hund. Människor med hund har längre kolesterolvärden, är mindre deprimerade och oroliga samt tillfrisknar snabbare efter ett operativt ingrepp. Dessutom ger de KASAM, det vill säga känsla av sammanhang. (Beck-Friis, Strang, & Beck-Friis, 2007, ss. 12, 17)

Det finns även studier som visade att hundägare sov bättre, hade bättre kondition och hälsotillstånd, färre sjukdagar från jobbet samt gick mer sällan till läkare än kontrollgruppen. Man har även kunnat påvisa lägre halter kortisol vilket kallas "stresshormon", samt högre halter oxytocin, vilket ibland kallas "lugn- och rohormon". Både hundar och ägare får högre halter oxytocin, vilket är främjande för socialt samspel samt har en lugnande och läkande effekt. (Broman, 2014, s. 16)

6 Hunden och människans långa historia

Gråvargen var etablerad och utspridd över stora delar av världen redan för 100 000 år sedan. Ungefär samtidigt började våra egna förfäder lämna Afrika och sprida ut sig över resten av jorden. Det var då vargens och människans vägar för första gången korsades. (Jensen, 2021, ss. 7-9) Hunden medförde nya egenskaper som inte människan hade. Till exempel hundens suveräna hörsel och luktsinne samt hur de snabbt kan röra sig i svår terräng. De kunde tillsammans utveckla nya sätt att jaga fram byte på. Hunden i sin tur fick överbliven mat från människorna. (Carlbom, 2017)

Småningom utvecklades hunden. Vargen är den enda förfadern till alla hundar vi har idag. Exakt när den första vargen anpassades så att den kunde leva med människor, det vill säga när domesticering ägde rum, är oklart. Vissa hävdar att den domesticerades för över 100 000 år sedan medan andra anser att det hände för 40 000 år sedan, då det enligt en del hände för 15 000 år sedan. Det är möjligt att vargar domesticerats vid flera olika platser under historien men att flertalet olika hundlinjer dött ut och försvunnit. (Jensen, 2021, ss. 11, 18)

De flesta forskarna är överens om att det var proto-domesticering som skedde. Det vill säga att vargarna sökte sig till människorna för att få mat i form av avfall samt skydd mot olika faror. Samtidigt som det var till nytta för människorna eftersom vargarna kunde varna för faror och eventuellt hjälpa till med jakt. Man vet inte hur länge proto-domesticeringen höll på men man vet att för omkring 15 000 år sedan tog människorna kontroll över vargarna och deras reproduktion. Det vill säga människorna bestämde vilka individer som skulle få

lämna avkomma till nästa generation. Och på den vägen utvecklades småningom hunden. (Jensen, 2021, ss. 12-13)

7 Den sociala tjänstehunden

Social tjänstehund används som ett paraplybegrepp för alla olika sorters utbildade hundar som tillsammans med sina förare arbetar med att på något sätt stödja människor. Detta kan till exempel vara inom vård, omsorg, socialt arbete, skola eller andra liknande arbetsfält. DAI, förkortning på djurassisterade interventioner (Animal-Assisted Intervention, AAI) är ett övergripande begrepp som infattar DAT, förkortning på djurassisterad terapi (Animal-Assisted Therapy, AAT), DAT-S, förkortning på djurassisterad terapi i samtal (Animal-assisted Therapy in coaching) och DAP, förkortning på djurassisterad pedagogik. (Karlberg & Eriksson, 2018, ss. 31-32) DAA, det vill säga djurassisterad aktivitet (Animal-Assisted Activities, AAA) är en aktivitet med djur som ofta är mer informella och de varken utvärderas eller dokumenteras. Tanken är dock ändå att besöken ska leda till ett ökat socialt välbefinnande. IAHAIO (International Associations of Human-Animal Interaction) arbetar med att ta fram en lista där de olika begreppen förtydligas. (Broman, 2014, ss. 8, 14)

Båda kategorierna under djurassisterade interventioner, djurassisterad terapi och djurassisterad pedagogik utför ett målinriktat arbete som utvärderas och följs upp. Det är med andra ord en slags behandlande insats. I djurassisterad terapi har hundteamet en längre utbildning för att kunna göra målinriktade insatser. Föraren kan till exempel vara utbildad socionom, psykolog eller undersköterska. Hunden kan ha benämningen vårdhund eller terapihund och arbetar ofta för att öka en eller flera personers sociala, kognitiva eller fysiska förmågor. Animal-assisted therapy in coaching är en form av djurassisterad terapi. Här används hunden för att skapa en trygghet och locka till samtal med deltagaren. Hundföraren är ofta legitimerad psykolog. Teamet som jobbar med djurassisterad pedagogik arbetar på skola, inom utbildning eller som ett komplement till skolan. Även här är arbetet målinriktat och hundföraren är utbildad lärare eller pedagog. Hunden kallas i dessa sammanhang läshund eller skolhund. (Karlberg & Eriksson, 2018, s. 32)

7.1 Fadderhunden

Hunden ska först ha grundutbildning, det vill säga ha en godkänd examen i hundassisterad aktivitet. (Finska Terapihundskolan, u.d.) Besöksteamet arbetar med att ge stöd, motivation uppmuntran och sällskap. Fadderhundskonceptet är ganska nytt. Det skapades av Svenska Terapihundskolans grundare Sara Karlberg 2008. Fokus ligger bland annat på att hjälpa barn att utveckla deras empatiska förmåga med hjälp av färdiga lekar och övningar. Man vill även skapa goda förutsättningar för samarbete samt lära barnen att respektera djur, natur och människan. Alla lekar och övningar har även målarblad och sagobok kopplat till dem. För att Fadderhundsteamet ska bli godkänt genomförs bland annat ett certifieringsprov där de visar att de behärskar de grundfärdigheterna som krävs. Hundföraren ska kunna stötta sin hund samt lägga upp fadderhundsaktiviteterna på ett pedagogiskt sätt för barngruppen. (Svenska Terapihundskolan, u.d.)

Ett utbildat hundekipage ger både en trygghet till deltagarna och hunden. Hundföraren har lärt sig minimera riskerna, planera bra möten mellan hund och deltagare samt lärt sig hur hen ser till så att både deltagare och hund mår bra. Man är säker på att hunden är mogen för uppgiften eftersom den har lämplighetsprovats och utbildats. Detta gör det även enklare etiskt sätt för arbetsgivaren att anlita eftersom hen ur kvalitets- och säkerhetshänseende kan påvisa att hundteamet är utbildat. (Broman, 2014, s. 9)

Hunden är utbildad, förmågan att fungera som terapihund är inte medfödd. En utbildad hund väljer gärna ut vem eller vilka personer som ska få uppmärksamhet, en viktig del av terapihundens arbete är att uppmärksamma alla. Med andra ord får både hund och förare förbereda sig på de utmaningar ett hundteam kan ställas inför då man sedan börjar arbeta. Miljön är annorlunda än vad hunden är van vid och klienter kan komma att göra beteendemönster hunden inte sett förr. Därtill bör även samspelet mellan förare och hund, klient och hund samt förare och klient vara fungerande. (Broman, 2014, ss. 9-11)

Inom småbarnspedagogiken är det viktigt att främja barnens välbefinnande. Man ska också värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Personalen har en viktig roll när det gäller mobbningsförebyggande arbete samt utveckling av sociala och

emotionella färdigheter. Personalen ska systematiskt förebygga olyckor och behärska säkerhetsaspekterna. (Utbildningsstyrelsen, 2022, s. 34) Att utveckla sociala, fysiska och psykiska egenskaper samt utveckla sina sociala och emotionella färdigheter är även upplevda effekter av arbetet med sociala tjänstehundar. (Karlberg & Eriksson, 2018, ss. 24-25) Men för att hålla en hög säkerhet med låga risker, är det viktigt att hunden har en utbildning. (Broman, 2014, s. 9)

7.2 Risker

Det förekommer förstås risker med att ta in en hund på en arbetsplats. Alla hundraser kan ge upphov till allergi, det finns inga allergisäkra hundar. Mängden allergener som frigörs från hunden kan dock variera. Dessa allergiframkallande ämnen kan leda till inflammatoriska reaktioner i huden, ögonen, näsan och i nedre luftvägarna. Symptom på detta kan till exempel vara utslag och astma. För att undvika detta vill man minska mängden av hundallergener i offentliga miljöer. Det är svårt att få en helt allergenfri lokal, men mängden kan påverkas av hur lokalen ser ut. Vilka mattor och övriga textilier som finns där samt ventilation har betydelse. Därför är det viktigt att anpassa städning, tvätt och materialval så att man kan minska på allergenerna. Man kan även fundera på om hunden ska få vistas i alla utrymmen eller om man ska avgränsa till specifika utrymmen. (Socialstyrelsen, 2014, ss. 19-20)

En annan förekommande risk handlar om smittspridning. Hundarna kan fungera som passiva vektorer och då föra vidare människors bakterier och virus. Till exempel calicivirus som orsakar vinterkräxsjuka. Vid kontakten mellan människa och hund kan det även ske överföring av vissa mikroorganismer, som kallas zoonoser. Zoonoser är sjukdomar eller smittämnen som genom direktkontakt eller indirektkontakt, via till exempel livsmedel, miljö eller vektorer, kan överföras mellan djur och människa. Ofta sker överföringen av smitta när hunden blir klappad. Till exempel rabies eller leptospiros ger symptom både hos människa och djur medan EHEC/VTEC eller campylobacter ofta orsakar sjukdom hos människan, medan djuret klarar sig utan sjukdom eller endast får en mild sjukdom. Bakteriella infektioner vilka orsakas av hundar uppkommer oftast genom bett. Men

specialtränade hundar är en sådan specifik grupp av hundar att sannolikheten för att hundbett ska förekomma anses vara minimal. (Socialstyrelsen, 2014, ss. 20-21)

För att förebygga smittspridningen finns det krav på god hygien både för människor och djur. Det finns även rutiner för i vilka situationer hunden inte får ha kontakt med enskilda eller personal samt för i vilka utrymmen hunden får vistas i. Dessa rutiner bör även inkludera speciella situationer, till exempel om det är smittutbrott i verksamheten. Även rutinerna för städning, rengöring och desinfektion bör anpassas till ett smittförebyggande sätt. Djurhållaren ska även ta fram besöksregler, anpassade till verksamheten vars syfte är att minska smittorisken. Djurhållaren är därefter skyldig att informera deltagarna om hygienrutinerna. (Socialstyrelsen, 2014, s. 21)

Hundens närvaro får inte heller orsaka fysiska skador. Exempel på risker som kunde leda till det är bitskador eller fallolyckor orsakade av hunden eller placeringen av hundens tillbehör. Själva hunden ska inte heller behöva riskera att bli skadad genom olyckshändelse eller aggressivt beteende från klient eller personal. Hunden ska inte heller påverkas negativt på något annat sätt av sin medverkan i verksamheten. (Socialstyrelsen, 2014, s. 22)

Det är även viktigt att beakta att hundrädsla kan förekomma. Hundrädsla kan innebära ohälsa, därför ska den verksamhetsansvarige ordna så att den hundrädda personen inte riskerar att komma i oönskad kontakt med hunden. Det är viktigt att följa med situationen eftersom även om ingen upplever obehag i nuläget, kan situationen komma att förändras i framtiden. (Socialstyrelsen, 2014, ss. 22-23)

Hundens närvaro i verksamheten får inte medföra kränkningar av klienter som inte vill ha kontakt med hunden. Verksamheten får inte heller påverkas negativt så att det medför en ökad arbetsbörda och stress för de arbetstagare som inte är direkt inblandade i arbetet med hunden. Enskilda som inte tar del av hundens närvaro får inte heller få sämre vård eller omsorg. (Socialstyrelsen, 2014, s. 23)

8 Sammanfattning av den teoretiska ramen

I detta kapitel kommer jag att kort sammanfatta det mest väsentliga i teorin. Detta görs eftersom jag vill att läsaren ska få en djupare förståelse av undersökningen. Teoridelen är ganska bred och maffig, därför kan det underlätta att förstå hur all teori hänger ihop.

I min teoridel började jag med att behandla de mest centrala fenomenen inom undersökningen. Det vill säga sociala relationer, gruppdynamik, empati och motivation. Det gjorde jag eftersom jag ville att man skulle få en djupare förståelse för exakt vad som menas med dem samt för hur man kan stärka dem. Eftersom jag från tidigare erfarenheter är medveten om att många sociala tjänstehundar arbetar utgående från ett socialpedagogiskt perspektiv, valde jag även att ta med den synvinkeln. Efter att ha förklarat detta gick jag mera in på varför man ska använda hunden och vilka effekter som redan blivit påvisade. Jag berättade även om varför detta är relevant just för småbarnspedagogiken. Slutligen beskrev jag även den sociala tjänstehunden, fadderhunden samt vikten av utbildning och medvetenhet om risker. Genom den teoretiska ramen går en tydlig röd tråd som kopplar ihop småbarnspedagogiken med hundunderstödd socialpedagogisk verksamhet (se kap. 3–7.3).

9 Genomförande av undersökningen

Jag kommer nu att beskriva min undersökningsmetod och redogöra för själva genomförandet av undersökningen. Jag kommer att ta upp val av datainsamlingsmetod, sekretess, etik samt analysmetod av det insamlade materialet.

9.1 Val av metod

Det tillvägagångssätt jag använt mig av är en observation. En observation är en kvalitativ insamlingsmetod. Detta används för att få en sådan heltäckande bild som möjligt. Då kan man både genom att se, höra och fråga få reda på vad som sker. Detta tillvägagångssätt är lämpat för att fånga upp det sociala systemet som utmärks av ett nätverk av reaktioner och

handlingar mellan de olika individerna i en grupp. Det innebär att jag spenderade en viss tid med den grupp av människor jag undersökte. (Holme & Solvang, 1997, s. 110) Ifall jag till exempel skulle ha använt mig utav en kvalitativ intervju skulle jag nog ha fått djupgående svar, ur personalens synvinkel, om hur personalen upplever barnens upplevelser av den hundunderstödda verksamheten. Att intervjua barn var inte ändamålsenligt eftersom frågorna skulle bli ganska komplexa och vara svåra att åldersanpassa. Men eftersom jag ändå ville veta direkt hur barnen påverkas var det mest ändamålsenligt att göra en observation. (Kvale & Brinkmann, 2009, ss. 17, 162)

Observationen var en passiv. Jag deltog inte i aktiviteter och försökte hålla mig som en "spindel på väggen". (Holme & Solvang, 1997, s. 115) Det fanns en risk att barnen blir påverkade av min närvaro, men eftersom hela situationen var ny med hunden trodde jag att mina chanser att smälta in var bättre som passiv än om jag är aktiv.

För att vara förberedd för observation bör följande saker beaktas. Man behöver vara inställd på att komma ihåg många saker. Trots att viljan till att minnas och minnet är en viktig resurs då man observerar bestämde jag mig ändå för att göra fältanteckningar. Jag började med att skriva ner stickord och därefter kompletterade jag dem till fullständiga fältanteckningar. Fältanteckningarna är även bra eftersom de ofta ger en mer kronologisk bild av händelserna man observerat. Anteckningarna bör vara konkreta och allt kan skrivas ned hit. Till exempel skillnader i handlingssätt, uppfattningar och gruppens språkbruk. Även saker som värderingar, mönster och strukturer kan skrivas ned, med en parentes runt. Eftersom dessa kan vara hjälpsamma i ett senare skede men de är inte en del av den egentliga observationen. Det är även viktigt att skriva ner om det händer saker man inte förstår, detta gör att man i ett senare skede kan försöka få klarhet i det. (Holme & Solvang, 1997, ss. 116-118). För att kunna analysera dem plockade jag sedan ut de för undersökningen mest relevanta bitarna.

Förutom att observera kan man använda sig av informanter. Dessa personer kan berätta saker och ting för mig och jag kan ställa dem frågor. (Holme & Solvang, 1997, s. 118) I mitt fall fungerade personalen som informanter. För att få en mer heltäckande bild ställde jag några frågor av personalen, de fick berätta själva om det var något de ville berätta. Personalen spenderar varje dag med barnen och kan därför jämföra barnens "vanliga" beteenden med deras beteenden då hunden är med.

9.2 Etik och sekretess

Ingen ska kunna koppla ihop någon person med något insamlat data, detta innebär att trygga konfidentialitet (Kvale, 1997, ss. 104-105). Jag har före utförandet av undersökningen fått beviljat ett forskningstillstånd av kommunen där undersökningen kommer att ske. Alla medverkande parter har blivit informerade om min närvaro samt om anonymiteten. Jag kommer inte att nämna i vilken kommun eller vilket daghem, undersökningen utförts på. Jag kommer att radera alla anteckningar där någon deltagande kan kännas igen efter undersökningen. Och vara väldigt mån om att ingen av det data som samlats in ses av någon annan än mig.

Observationen kommer både av etiska och praktiska skäl att vara en öppen observation. Deltagarna vet med andra ord om att jag observerar och har accepterat det. Man bör dock vara medveten om att man går in i en viss roll då man observerar, då måste man även uppfylla förväntningarna som ställs på den rollen. I en öppen observation är det viktigt att man är accepterad av gruppen och att gruppen har tillit till den som observerar. Därför är det till min fördel att gruppen består av barn, vilka ofta lättare ger tillit och acceptans än vuxna. Något som är avgörande för mig som observatör och forskare i detta sammanhang är att hålla mig neutral till olika subgrupper i den större gruppen. (Holme & Solvang, 1997, ss. 111, 113)

9.3 Undersökningsgrupp

Undersökningsgruppen valdes ut genom bekvämlighetsurval och består av cirka 10 barn i åldern 3–4, beroende på om alla är på plats. Eftersom forskningen skedde i tre omgångar kunde det skifta lite i vilka barn som är där. Det kan alltid komma bortfall, till exempel på grund av sjukdom eller liknande. Förhoppningen var dock att samma barn ska ha möjlighet att delta under alla tre tillfällen.

9.4 Analysmetod

Analysmetoden som kommer att användas är teoretisk tolkning. Det innebär att inga specifika metoder eller tekniker tillämpas. Jag kommer att läsa igenom mina observationer upprepade gånger och reflektera teoretiskt över de teman som styr min undersökning. (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 253) Jag anser denna analysmetod vara bäst lämpad för min undersökning eftersom det även är jag som funnits på plats ute på fältet, skrivit anteckningar om vad som händer, men även tolkat de sociala sammanhangen

10 Redovisning av resultat

I följande kapitel analyseras resultatet. Jag har lagt in bitar av mina fältanteckningar, där jag anser de vara mest relevanta, trots att det kan hända att en del passar in på flera ställen. Jag kommer även att jämföra resultatet med den teori som jag skrivit. Fältanteckningarna och det som informanterna berättar kommer jag att markera genom att lägga citattecken runt, dra in marginalen samt genom att förminska och kursivera texten.

Barngruppen skulle innehålla samma barn under hela observationen. Det var mesta dels samma barn trots att det under varje tillfälle var någon som föll bort och någon ny som kom till. Men som mest varierade det med 1–3 barn per gång, medan resten av de deltagande barnen hölls samma som tidigare. Barngruppen bestod av 8–10 barn varje gång, medan de arbetade med hunden delades de i mindre grupper på 4–5 barn. Barnen var i åldern 3–4 år och barn av bägge könen deltog. Det skulle ha varit mest ändamålsenligt ifall barngruppen skulle ha varit exakt samma alla gånger, men det var inte genomförbart denna gång. Det kan även ha påverkat resultatet att det blev en veckas ofrivillig paus mellan varje tillfälle. Undersökningen genomfördes alltså under en period på fem veckor. Detta bidrog till att processen blev mer utdragen än tänkt, vilket även kan ha påverkat barnens reaktioner och attityder.

10.1 Sociala relationer

Barn utvecklar sina sociala relationer genom lek, det är genom leken barnen får träna sig på att kommunicera med varandra. Att kunna ge och ta anses vara viktiga egenskaper ett barns ska besitta, för att kunna anses vara socialt kompetent. Detta nämner jag i kapitel 3.1

”Sedan frågar hundföraren barnen i tur och ordning om hunden får hälsa på dem. Hunden får i tur och ordning hälsa på alla barnen, också den hundrädda flickan. Hunden nosar på alla barnen, för de barnen som tycker det är lite otäckt eller spännande håller hundföraren hundens huvud vänt mot henne, så barnen får klappa hunden på ryggen.”

Barnen tränar på att få vänta på sin tur, vilket är en viktig egenskap för den sociala kompetensen. Men alla barn får en tur, alla barn är delaktiga. Vilket också är en viktig del i att kunna utveckla sina sociala relationer. Att få vara med och att få vara delaktig. (kapitel 3.1) Man kan även notera att alla barn får hälsa på hunden på ett sätt som är bekvämt för var och en.

”En flicka 3 år berättar att hon är hundrädd. En flicka 4 år, berättar om sin mjukishund hon har hemma. En annan flicka 3 år, berättar om en hund i himlen med Jesus och Gud. Alla barnen vågar till sist delta i diskussionen och det blir mycket skratt.”

Det här hände redan under den första träffen med barnen. Alla barnen vågade delta och berätta något. Och de väntade även duktigt på sin tal-tur, även här främjas delaktigheten och respekten för sina medmänniskor. (se kap. 5.1) Det visar även på en viss självkontroll och social medvetenhet som jag nämner i kapitel 3.

”Nu viskar hunden bra saker om barnen till hundföraren, om ett barn i taget. De bra egenskaperna hunden viskar är påhittig, lekfull, nyfiken, vänlig och uppmärksam. Sedan frågar hundföraren barnen om det stämmer, och det gör det. Hundföraren säger att hunden känner av hurudan man är och frågar barnen om de blev glada av att höra något bra? Barnen instämmer, de blev glada. Hundföraren frågar om barnen vill leka Tingelinge tåget går, men barnen säger att de vill leka något annat. Hundföraren säger att de kan leka en ny lek, Kims lek i stället.”

Barnen får även vara med och påverka. Att få vara med och bestämma om verksamheten stärker förutom den sociala kompetensen även barnens uppfattning om sig själva och deras självförtroende (se kap. 3.1)

”Nu ska hunden visa något bra om alla enskilda barn. Den här gången säger han social, lugn till två barn, generös, intresserad och mjuk. Barnens reaktioner är glada och de instämmer. Hundföraren frågar hur det kändes, och om man blir glad. Hundföraren frågar om barnen kan komma på någon

bra om personalen. Då hundföraren hjälper till lite tycker de nog att personalen är bra på att bygga med lego och läsa böcker.”

Barnen fick träna på att tänka positivt om andra människor. Först fick de ta emot en komplimang, vilket kändes bra. Sedan fick de träna på att ge en komplimang åt någon annan.

Jag frågade en informant:” Ser ni fördelar i hur hunden kan användas som verktyg för att stärka barnens sociala och emotionella färdigheter?”

”Det ser jag nog, väldigt möjligt. Mera gånger med hunden behövs dock.”

Informanten har kommit till en slutsats, att man tränar på de sociala och emotionella färdigheterna då hunden är med. Men för att få betydande skillnader i dessa egenskaper bör man arbeta med hunden på ett systematiskt sätt på långt sikt.

”Pojken har lite svårt att köa för att få ge godbit åt hunden och dunkar i flickan framför mycket. Flickan påverkas och grimaserar. Men han slutar då en ur personalen säger åt honom.”

I det här fallet kunde antingen pojken inte läsa av flickan, eller så brydde han sig inte. Men här grep personalen in väldigt fort och då lyssnade pojken. Det här anser jag höra till att personalen stärker barnens relationer och ingriper vid konflikter. Personalen såg något som inte pojken reagerade på, och lärde pojken att då en annan person reagerar så här så vill de inte längre.

10.2 Gruppdynamik

I nästa stycke kan man se vikten av gruppdynamik. Trots hundrädsla vågar barnen utmana sig själva och delta i hundmötet. Gruppdynamiken är en sådan där barnen vågar uttrycka sig själv och sina känslor, samt möta sina problem. Detta nämner jag i kapitel 3.2.

”Sedan får barnen ta handdesinfektionsmedel, och hunden får igen nosa på alla barnen. Även den hundrädda flickan vågar hälsa. Igen sker en diskussion om kroppsdelarna och sången Huvud, axlar, knän och tår sjungs. I den här gruppen vågar alla barnen vara med och göra rörelserna.”

Barn har inga filter. Barn berättar ofta om saker som vuxna kan anse vara olämpliga eller pinsamma. Det är som sagt viktigt och bra att våga möta problem och uttrycka känslor men i nästa stycke kan det finnas motstridiga åsikter till vad som är okej i den situationen.

"Hundföraren berättar hur man ska göra då man träffar en hund. Hon berättar bland annat att man inte får ropa då det är en hund där, eftersom de har väldigt bra hörsel. En pojke 4 år berättar att en annan pojke, 4år, som är i den andra gruppen med fyra barn brukar ropa hårt. Det blev en kort diskussion om den här pojken som de andra barnen verkade uppfatta som stökig. Två av flickorna deltog inte i samtalet."

Är detta mobbning eller är det uttalande av en åsikt i en trygg gruppdynamik? Uttalanden som dessa stärker dock inte "vi" känslan i gruppen. Tvärtom egentligen så ökar "vi mot dem" känslan (se kap. 3.2 och 3.2.1). Det kan ju dock hända att pojken har brutit mot de osynliga reglerna det vill säga de sociala koderna, vilket lätt gör att man slussas utanför gemenskapen. Detta nämner jag i kapitel 3.2, 4 samt 4.1.

"Då vi sedan bytte grupp, hade man ingen aning om vilken pojke de andra barnen pratat om. Man visste förstås namnet, men den här pojken var engagerad och koncentrerad i hunden under hela vistelsen."

Det kan hända att den här pojken den här gången kom i en grupp med en passande gruppdynamik för honom (se kap 3.2). Eller så var det hundens närvaro som påverkade honom så mycket. Det gemensamma intresset i hunden blir fokus i stället för på vilket sätt man som individ är dålig. Kanske utsöndrades mer oxytocin än vanligt och därför var han lugnare. Detta har jag beskrivit i kapitel 5 och 5.2.

Jag frågade en informant: "Märkte ni någon skillnad i hur barngruppen agerade då hunden var där jämfört med hur barngruppen vanligtvis fungerar?"

"Hela barngruppen är lugnare än vanligtvis."

Det var intressant att höra att hela barngruppen är lugnare än vanligtvis, eftersom jag förstås inte kan jämföra det själv. Det är nog en indikation på att hundens närvaro, på ett eller annat sätt, har en inverkan på gruppdynamiken. Jag frågade även en informant om hen ville tillägga något övrigt.

"Det är roligt att se då också de hundrädda barnen vågar hälsa och hur barnen blir glada då de vågar hälsa."

Det är fint att se att barnen känner sig så trygga i gemenskapen att de faktiskt vågar utmana sig själva. Och att de sedan får en positiv bild av hundar samt av att utmana sina rädslor. (kap. 3.2)

"I den här gruppen gömmer sig alla barnen i en koja då de leker kurragömma och det blir glada miner och skratt då hunden hittar dem."

Att gömma sig tillsammans gav en stark "vi" känsla. Vi gömmer oss tillsammans och kommer hunden hitta oss? "Vi" känslan ger en tillhörighet och trygghet som jag nämner i kapitel 3.2.

10.3 Empati

"Sedan går hundföraren även igenom med barnen hur hunden ser ut då den är glad, rädd och arg. Detta jämförs med hur människor ser ut då de är glada, rädda eller arga. Hundföraren visar en bild på en arg hund. Och de diskuterar hur man vet om en hund är arg."

För att känna empati behöver man kunna förstå och respektera andras känslor (kap. 3.3) Därför är det bra att kunna identifiera olika känslor samt hur man vet att någon känner en känsla just precis då. Det är det som gjordes här.

"Sedan tar de leken med tärningen. Den här leken går bättre än den förra. Hunden faller dock alla koppar och barnen tycker det är roligt och skulle gärna hjälpa honom hitta rätt. Pojken har dock nu tappat nästan all koncentration och säger i stället dumma åt allt."

Barnen ser att hunden har svårt att hitta rätt kopp och deras instinkt är att hjälpa hunden och berätta för hunden under vilken kopp godbiten ligger. Barnen uppvisade då en empatisk omtanke och ville hjälpa hunden hitta rätt. (kap. 3.3) Barnen behöver inte nödvändigtvis ha känt av hundens känslor, men de såg att det var svårt för hunden. Alla andra barnen förutom pojken var riktigt fokuserade i leken.

Jag frågade en informant: "Har barnen uppvisat förändrad empatisk förmåga eller förändring i deras motivation efter det förra tillfället?"

"Tror inte det, det kanske märks bättre med äldre barn. Eller om man skulle upprepa och ta upp samma teman på daghemmet också mellan hundträffarna."

Informanten hade inte märkt någon skillnad i förändrad empatisk förmåga. Tre gånger verkar vara en för kort period för att kunna göra en ordentlig skillnad. Det skulle inte heller vara en dum idé att kunna arbeta med samma teman mellan hundträffarna.

”Sedan förs en diskussion om hur en hund gör då den säger nej. En pojke 4 år säger att den biter. Hundföraren berättar att hunden kan bita, men att hundarna först morrar. Det är så de säger nej, slutar man inte då så kanske hunden biter. Hundföraren frågar en flicka 3år, vad hon gör om någon kramar henne och hon inte vill, flickan berättar att hon säger nej då. Då fråga hundföraren en pojke 4 år vad man ska göra om någon säger nej, först säger pojken att han tycker om att kramas och vill kramas. Men sedan kommer han fram till att man måste sluta om någon säger nej.”

”Sedan pratar de om hur hundar pratar. En flicka 4 år, skäller. Hundföraren frågar sedan hur hundar säger nej. Två flickor, 3 och 4 år gamla säger att hunden säger nej och jag vill inte. Men efter en diskussion kommer de fram till att hundar inte kan prata som oss människor. Och hundföraren förklarar att de först morrar och om man då inte slutar kan de bita. Sedan pratar de om vad man ska göra om någon kramar en men den andra personen inte vill. De här barnen vet direkt att man ska sluta om någon säger nej. Den här gruppen är även mycket lugnare än den tidigare och alla barnen orkar koncentrera sig.”

De här två styckena är tagna ur samma hundmöte men med två olika barngrupper. Här kan man se skillnaderna mellan de olika barngrupperna. Man kan också se att båda barngrupperna kom fram till att man måste sluta om någon inte vill. De flesta barnen vet alltså vad som är rätt. Men en del kan ha svårt att läsa av andra barn (kap. 3.3). Den här diskussionen verkade dock vara hjälpsam. Alla barnen höll med om att man måste sluta och det blir mer konkret då man har en hund med. Just den här hunden är ju vältränad och bits inte men andra hundar kan bita ganska fort om man inte slutar. Och samma sak gäller med människor, barn kan väldigt snabbt bli aggressiva om man inte slutar i tid.

”Då flickan kommer tillbaka till ”sin plats” sitter pojken på hennes plats. Hon gör då ett missnöjt ljud och pojken flyttar på sig.”

Det här skedde under samma hundmöte som föregående fältanteckningar. Flickan visade med missnöjda ljud att hon ville sätta sig på sin plats. Och pojken kunde läsa av hennes känslor och förstod att han skulle sätta sig på sin plats igen.

10.4 Motivation

Jag frågade en informant en fråga. "Märkte ni att något barn uppvisade ett förändrat beteende medan hunden var där, jämfört med hur hen vanligtvis agerar?"

"Barnen var lugnare och hade bättre koncentration än vanligtvis. Man såg att en del barn tyckte det var spännande."

Hunden ökar den inre motivationen i barnen som jag skriver om i kapitel 3.4. De är fascinerade och intresserade av hunden. Hunden ger ett nytt fokus och det gör att barnen tycker det är roligt att ha där hunden och få lära sig med hjälp av hunden.

"Man märker sedan på den 4 åriga pojken att han börjar ha svårt att sitta still och dålig koncentration. Han får komma och ge en godbit åt hunden då. Sedan får alla barnen i tur och ordning pröva göra ett trick med hunden och sedan ge den en godbit."

"På vägen tillbaka får pojken från första gruppen som hade dåligt tålamod och svårigheter med koncentrationen promenera längst fram med hunden. Han håller i ett koppel och hundföraren håller i ett koppel. Då vi kommer tillbaka till daghemmet ler pojken stolt mot de andra barnen."

Vartefter hunden blir "vanligare" i vardagen, kan det hända att den första "wow-effekten" av hunden dalar. I bägge styckena ovanför används yttre motivation som jag nämner i kapitel 3.4. Men den kan också användas om det annars bara är något barn som har svårt att hålla sig koncentrerad. Hundföraren läser av här då barnen blir otåliga och inte längre orkar fokusera, då låter hon till exempel barnen ge godis åt hunden eller ställer någon direkt fråga av dem. Eller som i det andra stycket där en pojke får hålla i hundens koppel på vägen hem, det är också något som kan fungera som yttre motivation.

"Då de andra barnen har börjat gå tillbaka lämnar en av pojkarna 4 år, från den första gruppen frivilligt kvar. Han som hade problem med att koncentrera sig och uppvisade ett beteende som var störande för de övriga barnen. Han var då väldigt intresserad av hunden och ställde frågor och klappade hunden ända tills de var tvungna att gå."

Den här pojken var väldigt intresserad av hunden direkt vi kom och väldigt intresserad av hunden då vi skulle gå. Men medan vi arbetade kring hunden fanns det inte mycket fokus. I den här gruppen fanns det två pojkar, som ingendera den här gången kunde koncentrera sig. Min teori är att de två triggade varandra, trots att de två inte ens satt bredvid varandra. Man kunde se att när en av dem gjorde något utåtagerande behövde den andra "svara" med ett liknande utåtagerande. Här kan man se att de sociala relationerna också påverkar motivationen. Den här pojken var egentligen väldigt intresserad av hunden men klarade

inte av att koncentrera sig i just detta sammanhang. Skulle det behöva finnas möjlighet att någon gång också få jobba med hunden i par eller till och med ensam?

10.5 Andra positiva effekter

Att ha med hunden öppnar upp till diskussion. Personer ser hunden och vill berätta om deras hund, katt eller gosedjur. De ser de snälla ögonen och den inbjudande pälsen och vill inget annat än att få klappa hunden. Att få klappa hunden ger en känsla av trygghet och lugn, vilket jag berättar om i kapitel 5.

”Hundföraren och hunden stod redan och väntade utanför grinden till daghemmet. En liten pojke 4 år anländer till daghemmet och springer genast fram till hunden och frågar om han får hälsa. Det får han. Den lilla pojken berättar sedan om sin hund, som är död. Innan han går in till daghemmet med sin förälder.”

”Barnen ska sedan samlas i en ring för att delas upp i två grupper. En flicka 4 år kommer fram, hälsar på hunden och skrattar. En person i daghemspersonalen säger att barnen har pratat mycket om hunden.”

Man fick verkligen se på vilket sätt hunden slipper igenom olika psykiatriska spärrar och barnen börjar prata (kap. 5.1). På egen hand, då de kan få hunden ”lite för sig själv” pratade de direkt om det de kände för. Det tog lite längre innan de blev bekväma att prata i smågrupperna, vilket är varför det skulle krävas ett längre arbete med barnen. Barn öppnar inte, i normala fall, upp sig på detta vis för främmande vuxna.

Jag frågade en informant: ”Har barnen uppvisat några särskilda beteenden i väntan på att få träffa hunden?”

”De har tyckt det har varit spännande och intressant, vilket har lett till diskussion. Andra barn på daghemmet har tidigare fått träffa hunden så de har berättat en hel del.”

I det här svaret kan man se att även personalen har märkt att barnen, redan innan de träffat hunden, har velat diskutera om den. Jag frågade även en informant: ”Hur tror ni att barnen har upplevt hundens närvaro?”

”Positivt, det intressanta är att barnen sinsemellan pratar om hunden med hans namn. Men här då hunden är med, pratar de om hunden.”

"Barnen sätter sig i en halvcirkel framför hunden. Barnen minns hundens namn men inte hundföraren."

Både i informantens svar och i observationen här ovan märks att fokuset läggs på hunden och inte på problem. Barnen ser nästintill bara hunden och det är den som är viktigast just då. Fokus blir på vilka styrkor man kan stärka, vilket instämmer med de socialpedagogiska värderingarna jag nämner i kapitel 5.

10.6 Arbetssätt

Trots att det inte av denna hundförare specifikt uttalas anser jag att hen arbetar på ett socialpedagogiskt sätt. Fokus läggs på barnens styrkor och på att stärka dem, inte på olika problem. Det blir väldigt naturligt att fokusera på hund och barn. Hundföraren förstärker och lägger fokus på de positiva läroprocesserna och stödjer barnen till bättre beredskap för att hantera svåra livssituationer (kap. 5). Det märks även att en av målsättningarna är att alla barn ska vara delaktiga, vilket även är gemensamt med socialpedagogiken (kap 4.1).

"Barnen som får börja med hunden tar åt sig underlag och sätter sig i en halvcirkel framför hunden och hundföraren, så alla ska se hunden. En 4 årig pojke säger spontant:" Jag tycker om sånde hundar"."

Under det första tillfället går mycket åt att lära känna barnen och göra dem bekväma. Det märks att hundföraren tycker det är viktigt att kunna alla barnens namn. Det gör det mera personligt och även barnen mer bekväma. Hundföraren använder sig även mycket av talturer och berättar vem som har ordet, på detta vis får alla barn vara delaktiga.

"Barnen får sedan i tur och ordning berätta sina namn och om deras erfarenheter med hundar. De berättar om de har eller känner någon hund, om de är rädda för hundar samt hur gamla de är. Hundföraren berättar i sin tur om hur gammal hunden är, han är 4 år och har gått i skolan säger hon."

Mycket av lekarna, speciellt under första träffen, märker man att hålls för att få barnen mer bekväma och avslappnade. Som jag nämnt i kapitel 3.1 är det även i leken barnen övar på sin sociala kompetens. Därför är det bra att barnen får leka med hundföraren och hunden, det gör att barnen knyter band till hundföraren och hunden.

”Sedan tar hundföraren fram koppar med olika färger och som har små hål i sig samt en tärning med färger på. Barnen kan de olika färgerna. Hunden kastar tärningen, barnen får sedan i tur och ordning gömma en godbit under koppen som har samma färg som tärningen visar. Sedan kollar barnen om hunden hittar godbiten.”

”Efter det leker barnen kurragömma med hunden. Alla barnen får en godbit att ge åt hunden då de blir hittade. Barnen gömmer sig bakom olika träd, hunden råkar gå förbi det första barnet. Barnet har en nöjd min. Men till sist hittar hunden alla barnen”

Under ett hundmöte hålls cirka tre till fyra olika aktiviteter. Det märks att hundföraren försöker variera mellan passiva och aktiva aktiviteter. Barnen fick ge godis åt hunden och klappa hunden under varje tillfälle. Övriga aktiva aktiviteter var till exempel sången Huvud, axlar, knän och tår, Kims lek, Tingelinge tåget går, kurragömma samt att gömma godis på olika ställen. Mera passiva aktiviteter innefattade att hon visade bilder på till exempel en arg hund och diskussioner om känslor eller kroppsdelar. Det blev inte så mycket passiva aktiviteter, antagligen både på grund av kylan där ute men även för att barnen var så unga och inte orkar koncentrera sig så länge om man bara sitter stilla.

”Nu jämför hundföraren kroppsdelar på människor och hundar. Hon frågar om människor och hundar har axlar, huvud, knän, tår och svans. Det diskuteras om naglar och klor. De kommer fram till att både hundar och människor har huvud, axlar, knän och tår. Och sjunger sedan tillsammans Huvud, axlar, knän och tår.”

”Sedan har det blivit dags att leka Tingelinge tåget går. Hundföraren berättar att det är en ny lek för hunden, han måste öva sig för att lära sig nya saker. Precis som människor.”

Precis som man ser i fältanteckningarna här ovan använde hundföraren sig mycket av att jämföra hund och människa. Hurudana kläder har ni och hurudana kläder har hunden? Vilka kroppsdelar har hunden och ni? Hur visar hunden och ni känslor? Att kunna jämföra och visa på hunden gör att samtalsämnen blir lättare att greppa och lite roligare att prata om.

”Hundföraren berättar att det är okej om man inte vill hälsa på hunden, om han kommer för nära är det okej att säga att man inte vill. Sedan får barnen i tur och ordning komma fram till hunden, ta handdesinfektionsmedel, klappa hunden och ge en godbit åt hunden. Även den hundrädda flickan vågar hälsa.”

Hundföraren var väldigt mån om att ingen behövde göra något utanför deras bekvämlighetszon om de inte ville. Även hygienens togs i beaktande trots att vi var utomhus. Alltid då barnen skulle klappa hunden skulle de ta handdesinfektionsmedel först. Riskerna med hundunderstödd verksamhet har jag beskrivit i kapitel 7.3.

"Pojken hoppar även plötsligt med händerna på hunden bakifrån en gång, men hunden bryr sig inte."

Den här observationen är en väldigt bra beskrivning på varför hunden bör vara utbildad. En utbildad hund kan i ett sådant tillfälle bli rädd och till och med bita. Men med en utbildad socialtjänstehund är risken för att det hände avsevärt mindre.

10.7 Utmaningar

Olika barngrupper tar in olika saker och reagerar olika på olika aktiviteter. Det är en av utmaningarna jag lagt märke till. Det kan man till exempel se i observationerna här nedan. Barngrupperna har gjort precis samma sak förra gången men har tagit in olika upplevelser.

"Hundföraren frågar om det var roligt förra gången. Ett barn nickar. Hundföraren frågar vad som var roligast, barnen tvekar, till sist säger en flicka 4år, att det var att måla snö. En aktivitet de gjorde medan de väntade på sin tur att få vara med hunden."

"En av pojkarna har svårt att sitta stilla redan från början i andra gruppen. Barnen i den här gruppen mindes roliga saker från förra gången. Här nämndes både att klappa hunden, ge hunden godbitar och spelet som spelades förra gången. Barnens kroppsspråk är mycket mer bekvämt än förra gången."

Jag frågade en informant: "Har ni märkt skillnad i gruppdynamiken eller de sociala relationerna mellan barnen efter det förra tillfället?"

"Nej"

Jag frågade även informanten om hen ville tillägga något övrigt. Följande citat är sagda av samma informant efter tillfälle två och tre.

"Jag tycket det är en jättebra grej som de allra flesta barnen gillar. Det är välkomna inslag men det kunde göras ett material som man om man vill kunde ta upp på daghemmet mellan hundträffarna."

"Man kunde ha material som daghemmet kunde gå igenom mellan hundträffarna. Men barn i den här åldern vore ännu färre barn i gruppen bättre. Aktiviteterna kunde ha mera energi, speciellt med yngre barn. "

Man kan konstatera att tillfällena är för få för att det ska ha en långvarig effekt på gruppdynamiken eller de sociala relationerna. Man skulle behöva jobba mer intensivt på

ett långsiktigt sätt för att kunna göra en verklig skillnad i dessa egenskaper. Att kunna arbeta med ett material på daghemmet mellan hundträffarna skulle också vara ändamålsenligt. Det kan vara svårt att i verkligheten arbeta med ännu färre barn än 3-5 stycken, men det skulle vara bra att försöka få in det någon gång ibland, för att kunna få ut så många positiva effekter som möjligt av den hundunderstödda verksamheten.

11 Slutdiskussion och kritisk granskning

I detta kapitel sammanfattas kort arbetets teoretiska ram, resultatet samt dess koppling till syfte och frågeställningar. Jag kommer även att diskutera resultatets betydelse samt mina egna åsikter och synpunkter. I detta kapitel kommer jag även att kritiskt granska undersökningen samt vad jag kunde ha gjort annorlunda.

Mitt syfte var att undersöka på vilket sätt socialpedagogisk hundunderstödd verksamhet inom småbarnspedagogiken kan påverka sociala relationer, gruppdynamik, empati samt motivation. Enligt hur jag har tolkat in resultatet påverkas alla dessa positivt i någon mån så länge hunden är närvarande. Eftersom undersökningen som gjordes är kvalitativ är resultatet inte mätbart i siffror, men jag tolkade in multipla positiva effekter hos barnen. Samma sak kom även fram av informanterna. Det som bland annat kunde konstateras var att barnen är lugnare och lyssnar bättre än vanligtvis medan hunden är närvarande. Barnens största fokus låg klart på hunden. Barn är trots allt barn och då uppstår konflikter men de konflikter som jag såg att uppstod löstes oftast snabbt av barnen själva utan personalens hjälp. Trots att såklart personalen ingrep vid behov. Barnen vågade vara deltagande och verkade oftast motiverade, så länge de orkade koncentrera sig.

Som svar på min ena frågeställning, vilka positiva effekter hunden har på barnen som individer och på hela barngruppen finns lyckligtvis ett långt svar. Utan att upprepa det jag skrivit i föregående stycke kan jag även nämna att det framkom att barnen var lugnare än vanligt, men alla barnen deltog i verksamheten, iallafall under de två senare träffarna. Om jag själv skulle analysera den insikten skulle man kunna säga att gruppdynamiken klart påverkats starkt till det positiva. Jag skulle analysera det som detta eftersom barnen

verkade instämma i hur deras kultur skulle se ut just precis då och alla vågade uttrycka sig i gruppen. (se kap. 3.2)

Jag anser även att det märks att barnen använder sig mestadels av implicita erfarenhetssystemet. Barnen tar in mest av det som intresserar dem, det som de kan se, känna på, höra eller lukta på (se kap. 3.4.1). Här är ju hunden väldigt behändig. Barnen får se något nytt, känna på hunden och ge den godis. Barnen får också vara direkt aktiva i olika lekar med hunden. Detta skulle kunna innebära att barnen bättre processar information när hunden är med. Men jag anser att det inte går att dra slutsatser om den här delen ur min undersökning.

Och jag tror även starkt på att det är möjligt att få effekter på långt sikt genom att använda sig av hunden. Men precis som mina informanter tror jag att det skulle kräva mer. Antingen att man jobbar med samma grupp under ännu flera veckor, kanske några månader eller en hel termin. Då kanske det även finns möjlighet att variera gruppstorlekarna. Eller så att man, som en informant även sa, ger ut ett material som man på daghemmet kan arbeta med mellan gångerna som hunden är där. På detta vis kunde barnen hålla motivationen hög även mellan träffarna och ämnena som diskuteras hålls färsk i minnet. Det mest optimala skulle nog vara att både kunna arbeta under en längre period med samma barngrupp, samt att gå igenom samma ämnen med hunden och på daghemmet utan hunden.

Om man ser väldigt kritiskt på resultatet skulle man kunna undra om inte man överdrivit den positiva effekten. Speciellt eftersom inte långsiktiga positiva slutsatser kunde dras i denna undersökning. Även i teorin kommer fram en hel del positiva effekter som tidigare påvisats, speciellt i kapitel 5.1 och 5.2. Jag kan inte tala för alla dessa effekter, men de effekterna som i denna studie faktiskt syns medan hunden är närvarande anser jag inte att överdrivs. Och det tror jag att informanterna och hundföraren som varit där också skulle kunna intyga.

I min andra frågeställning undrade jag vilka arbetsätt som används för att stärka barnens sociala och emotionella färdigheter. Jag kom fram till att det viktigaste först och främst är att få barnen trygga med hundföraren och hunden. Detta görs genom olika diskussioner och lekar samt genom att få klappa på och ge godis åt hunden. Sedan då barnen är trygga

och bekväma kan man börja behandla ämnen som innehåller sociala och emotionella färdigheter. Till exempel genom att hunden viskar positiva egenskaper om barnen eller genom att diskutera hur hundar och människor upplever känslor och samtycke. Hon visade även till exempel en bild på en arg hund. En metod som används mycket är att jämföra barn med hundar. Det blir ett ganska naturligt sätt eftersom barnen är intresserade av hunden, men då får de även berätta om sig själva samt lära sig nya saker utan att de ens märker det själva. Hundföraren arbetar på ett socialpedagogiskt sätt där hon fokuserar på styrkor och hunden i stället för problemlösning. De arbetar enligt fadderhundskonceptet (se kap. 5 och 7.1).

Jag anser att en öppen observation var det rätta valet av undersökningsmetod. Jag fick en bra förståelse av barnens känslor och gruppdynamik genom att läsa av kroppsspråk och sociala koder. Jag fick även veta hur barnen påverkats då hunden inte var med tack vare mina informanter (se kap. 9). Det jag dock kunde ha gjort annorlunda är att avgränsa observationen mera. En observation är krävande och ibland var det svårt att hänga med och kunna sälla ut på plats vilket som var det viktiga att få med i fältanteckningarna. Därför skulle det ha underlättat om jag på förhand hade bestämt precis vad det var jag skulle observera och anteckna, i stället för att försöka observera och anteckna allt. En annan utmaning var att hitta en lämplig analysmetod för att få ut det mesta av resultatet, men jag anser mig där ha hittat en lämplig metod.

En annan sak man kan kritiskt granska, förutom själva avgränsningen i observationen som jag nämnde tidigare är min påverkan på undersökningen. Jag tror inte barnen reagerat mycket på min närvaro, i och med att hundföraren även var en ny person för dem och hela situationen var ny. Men eftersom jag har ett väldigt starkt intresse för branschen och jag hoppas att det blir mer vanligt med hundunderstödd socialpedagogisk verksamhet kan det såklart hända att mina egna åsikter kan ha inverkat i analyseringen av resultatet. Jag har försökt vara väldigt kritisk då jag gjort mina fältanteckningar för att inte personliga åsikter ska påverka resultatet. Men man kan inte bortse från att det alltid med en kvalitativ undersökning finns en risk att ens egna åsikter undermedvetet påverkar undersökningen.

Hundunderstödd verksamhet är ännu ett relativt nytt område inom det sociala området. Därför är alla undersökningar som görs av stor betydelse för branschen. Det är väldigt viktigt att få positiva resultat som stödjer branschens utveckling. Och jag tror att man kan

se även i denna undersökning att det finns mycket att hämta här, övervägande majoriteten av resultatet är positivt. Eftersom branschen är så ny finns det massor med utvecklingspotential och även nya forskningsprojekt som kunde tas upp. Till exempel vårdnadshavares åsikter och hundunderstödd verksamhet eller så kunde det göras ett material till daghemmen som de konkret kunde använda sig utav mellan hundträffarna. Man kunde även göra en längre studie för att få tydligare resultat, eller enligt förmåga försöka intervjua barnen. Det finns många möjligheter till framtida undersökningar här.

12 Litteraturförteckning

- Beck-Friis, B., Strang, P., & Beck-Friis, A. (2007). *Hundens betydelse i vården - Erfarenheter och Praktiska Råd*. Stockholm: Gothia Förlag AB.
- Beetz, A. M. (2017). Theories and possible processes of action in animal assisted interventions. *Applied Developmental Science, 21*(2), 139-149. doi:<http://dx.doi.org/10.1080/10888691.2016.1262263>
- Broman, M. (2014). *Nytta och nöje med hunden: din blivande terapihund*. Mjölby: Atremi AB.
- Carlbom, M. (2017). *Historiska Hundar: Hur människans bästa vän har påverkat världen*. Stockholm: Bokförlaget Langenskiöld.
- Cederlund, C., & Berglund, S.-A. (2017). *Socialpedagogik: pedagogiskt socialt arbete*. Stockholm: Liber AB.
- Dimitrijevic, I. (2009). Animal-assisted therapy - a new trend in the treatment of children and adults. *Psychiatria Danubina, 21*(2), 236-241. doi:https://www.psychiatria-danubina.com/UserDocsImages/pdf/dnb_vol21_no2/dnb_vol21_no2_236.pdf
- Finska Terapihundskolan. (u.d.). *Utbildningsprocess*. Hämtat från <https://www.finskaterapihundskolan.com/utbildningsprocess/> den 21 Februari 2023
- Gottberg, M.-P. (2017). *Medkänslans pedagogik*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Grigore, A.-N., & Bazgan, M. (2017). Effects of Assisted Animal Therapy on the Development of Socio-Emotional Abilities of Children with Autism. *Bulletin of the Transilvania University of Brasov, 10*(2), 232-238. Hämtat från https://webbut.unitbv.ro/index.php/Series_VII/article/view/3129/2478
- Holme, I.-M., & Solvang, B.-K. (1997). *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Jensen, P. (2021). *Hundens språk och tankar*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Karlberg, S., & Eriksson, H. (2018). *Sociala tjänstehundar - omsorg utan ord*. Göteborg: Klickerförlaget Göteborg AB.
- Kinge, E. (2016). *Utmanande beteende i förskolan*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lag om småbarnspedagogik 2018/540. (2018). Hämtat från www.finlex.fi

- Lahat, A., Lou, Z., Pearlman, M., Howe, N., Santo, J. B., Recchia, H. E., . . . Ross, H. S. (den 3 November 2022). Positive and negative actions early in the relationship predict later interactions among toddlers. *Plos One*, s. 14. doi: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0276932>
- Madsen, B. (2001). *Socialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur.
- Michélsen, E. (2005). *Samspel på småbarnsavdelningar*. Stockholm: Liber AB.
- Neverovich, I. (den 1 Mars 2020). Motivation and the Emotional Regulation of Activity i Preschoolers. *Journal of Russian & East European*, vol. 57, 92-112. doi:<https://doi.org/10.1080/10610405.2020.1760761>
- Patrick, H., Mantzicopoulos, P., Samarapungavan, A., & French F., B. (2008). Patterns of Young Children's Motivation for Science and Teacher-Child Relationships. *The Journal of Experimental Education*, 76(2), 121-144. doi:<https://doi.org/10.3200/JEXE.76.2.121-144>
- Simeonsdotter Svensson, A. (den 30 December 2012). Mini-Rede's empatiutvecklande effekt på barn i förskolan. Göteborg, Sverige. Hämtat från <https://rede.se/wp-content/uploads/2017/10/simeonsdotter-svensson-agneta-l-mini-redes-effekt.pdf> den 15 Mars 2023
- Skaalvik, E., & Skaalvik, S. (2016). *Motivation och lärande*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Socialstyrelsen. (2014). *Hundar i vård och omsorg - Vägledning till gällande regelverk*. Hämtat från [socialstyrelsen.se](https://www.socialstyrelsen.se): <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2014-8-7.pdf>
- Stoor-Grenner, M., & Kirves, L. (2010). *Mobbar även småbarn*. Helsingfors: Folkhälsan & Mannerheims Barnskyddsförbund. Hämtat från [folkhalsan.fi](https://www.folkhalsan.fi): <https://www.folkhalsan.fi/globalassets/barn/antimobbning/mobbar-aven-sma-barn.pdf>
- Storbacka-Järvinen, L. (Januari 2021). Faktorer som bidrar till att på ett framgångsrikt sätt stöda barns sociala och emotionella färdigheter. *Artikel publicerad inom projektet Resurstarka barn - stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken*. Hämtat från https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/498031/Resurstarka-barn-Storbacka-Jarvinen-1-2021_%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Svedberg, L. (2016). *Gruppsykologi: Om grupper, organisationer och ledarskap*. Lund: Författaren och Studentlitteratur AB.
- Svenska Terapihundskolan. (u.d.). *Arbeta med barn*. Hämtat från <https://www.terapihundskolan.se/barnbehorighet/> den 21 Februari 2023
- Utbildningsstyrelsen. (den 02 Februari 2022). *Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2022*. Hämtat från [opf.fi](https://www.opf.fi): https://www.opf.fi/sites/default/files/documents/Grunderna_for_planen_for_smabarnspedagogik_2022_0.pdf

